

Παλαιοανθρωπολογία της χερσονήσου της Μάνης

Η χερσονήσος της Μάνης, όπως και η Μεσσηνιακή και η Λακωνική, είναι οι νοτιότερες περιφερειακές απολήξεις της Ευρώπης στη Μεσόγειο. Στην Πλειστόκαινο περίοδο, που γίνονται οι μεγάλες εναλλαγές ψυχρών και θερμών περιόδων, ομάδες ανθρώπων και αγέλες ζώων κατέβαιναν προς το Νότο, για αναζήτηση ζωτικού χώρου και καλύτερων συνθηκών, αλλά στη νότια Πελοπόννησο εγκλιμαίνονταν. Έτσι εδραιώνεται τα πλαίσια αποδειχθέντα παλαιοντολογικά ευρήματα που υπάρχουν εκεί. Σχεματίζω, για την παλαιοανθρωπολογία, σημασία έχουν τα ευρήματα του σπηλαίου Απηδήμα, το οποίο φιλοξενεί και πρωτόγονο κρανικό υλικό ανθρώπου.

Στις 25 έως 28 Σεπτεμβρίου έγινε στην Αθήνα και στην Αρσολαία της Μάνης Διεθνές Επιστημονικό Συμπόσιο με τίτλο "Παλαιοανθρωπολογία της Χερσονήσου της Μάνης". Οι συνέδροι είχαν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν από κοντά μια συνολική παρουσίαση των ερευνών που έχουν γίνει μέχρι τώρα, κι ακόμη να επισκεφθούν θέσεις με μεγάλη ανθρωπολογική σημασία, στην περιοχή Μάνης. Ήγιναν 25 ανακοινώσεις κι επισκοπήσεις ερευνών, ανάμεσα σ' αυτές και πολλές ξένων. Ακόμη παρουσιάστηκαν και εφαρμογές Αρχαιομετρίας, όπως αποτελέσματα απόλυτων χρονολογήσεων, μοντελοποίηση κ.ά. Κύριος οργανωτής του Συμποσίου ήταν το Ανθρωπολογικό τμήμα της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, με βασικό συντελεστή τον Επίκ. Καθηγητή κ. Θ. Πίτσιο. Τηλέφωνο/Fax: (01) 778864.

Το προϊστορικό ναυάγιο του ακρωτηρίου των Ιρίων

Ελάχιστα είναι τα ναυάγια της Ύστερης Χαλκοκρατίας, τα οποία έχουν μέχρι τώρα ερευνηθεί συστηματικά, στο χώρο της Μεσογείου. Ένα απ' αυτά, το ναυάγιο του ακρωτηρίου Ιρίων στον Αργολικό κόλπο, έχει αποτελέσει, την τελευταία δεκαετία, αντικείμενο σοβαρής διεπιστημονικής έρευνας του Ινστιτούτου Εναλίων Αρχαιολογικών Ερευνών (Ι.Ε.Ε.Ν.Α.).

Σε απόσταση μόλις 15 μέτρα από την αφιλόξενη ακτή του ακρωτηρίου και σε βάθος, σήμερα, 12-25 μέτρα, εντοπίστηκε το 1962 από τον Νίκο Τσιούλιο, σήμερα πρόεδρο του ΙΕΝΑΕ, ένας ακέραιος πλοός, που υπήρξε και η αφετηρία των ερευνών, οι οποίες, 30 χρόνια αργότερα, έδειξαν ότι ο βροχάζει βυθός, έκρυβε εκεί το μαζοβαμένο φορτίο ενός κυπρο-μινωικού εμπορικού πλοίου που είχε ναυαγήσει στο επικίνδυνο πέλασμο των Ιρίων, γύρω στο 1200 π.Χ.

Τα μέχρι τώρα πορίσματα των διεπιστημονικών μελετών παρουσιάστηκαν και αξιολογήθηκαν σε μια διεθνή συνάντηση ειδικών με τίτλο "The point Iria wreck: Interconnections in the Mediterranean ca. 1200 BC", που έγινε στις 19-20.9.98 στις Σπέτσες. Στο συνέδριο παρουσιάστηκαν 10 σημαντικές ανακοινώσεις από ισάριθμους ερευνητές και ακολούθησε επιστημονική συζήτηση μεταξύ ειδικών της προϊστορικής και νησιωτικής Αρχαιολογίας και άλλων επιστημόνων, για τη συμβολή των ευρημάτων του ναυαγίου στη διερεύνηση των εμπορικών και πολιτισμικών διασυνδέσεων στη Μεσόγειο κατά το τέλος του 13ου π.Χ. αιώνα, εποχή που πιστευόταν ότι έγινε και ο Τρωικός Πόλεμος. Ανάμεσα στα ευρήματα που ανασφράχθηκαν, συντηρήθηκαν και μελετήθηκαν με πολύ κόπο και ανδραγαθία, περιλαμβάνονται μια λίθινη άγκυρα και 25 μεταφορικά και χερσικά αγγεία κυπριακής, κρητικής και ελλαδικής προέλευσης.

Στις 20 Σεπτεμβρίου εγκαινιάστηκε και η έκθεση των ευρημάτων του ναυαγίου στο Μουσείο Σπετσών, μια έκθεση αποκτά οργανωμένη, με την οποία η χώρα μας αποκτά την πρώτη μουσειακή συλλογή αρχαίου ναυαγίου και οι Σπέτσες ένα μικρό μουσείο υποβρυχίων αρχαιολογίας, πόλο έλξης επισκεπτών και μελετητών. Οι πρωτόποροι του ΙΕΝΑΕ

και οι συνεργάτες τους, όπως και οι χορηγοί, είναι άξιοι θερμών συγχαρητηρίων.

EMAC 99: Ευρωπαϊκό Συμπόσιο για τα αρχαία κεραμικά

Κυκλοφόρησε η 1η Εγκύκλιος που προαναγγέλλει τη διοργάνωση της 5ης Ευρωπαϊκής Συνάντησης για τα αρχαία κεραμικά (EMAC 99, European Meeting on Ancient Ceramics: Modern Trends in Research and Applications), που θα γίνει στην Αθήνα, 18-20 Οκτωβρίου 1999. Την οργανωτική ευθύνη της Συνάντησης έχει αναλάβει το Εργαστήριο Αρχαιομετρίας του ΕΚΕΦΕ "Δημόκριτος", με επιτροπή τους επιστημονούς του Εργαστηρίου Γ. Μανιάτη, Β. Κυκλιόγλου, Χ. Μιχαήλ, Γ. Βεκίνη, Α. Hein και Ε. Faber. Μια και η συνάντηση αυτή αναμένεται να είναι η τελευταία αρχαιομετρική εκδήλωση για την αρχαία κεραμική τεχνολογία πριν από την αλλαγή της χιλιετίας, οι διοργανούμενοι προσβλέπουν και σε μια συνολική απότιση των σχετικών ερευνών που έχουν γίνει τις τελευταίες δεκαετίες. Ωστόσο, ο κύριος σκοπός του Συμποσίου θα είναι η παρουσίαση και συζήτηση των νέων εξελίξεων στον τομέα των μελετών για την κεραμική, και ακόμη η παρουσίαση εργασιών με σημαντικές αρχαιολογικές ερμηνείες αναλυτικών δεδομένων. Η γλώσσα του Συμποσίου θα είναι η Αγγλική και οι θεματικές ενότητες, σύμφωνα με την εγκύκλιο, θα είναι οι ακόλουθες:

- Chemical, physical and mechanical characterisation for provenance and technology.
- Methodological considerations (comparison of techniques and approaches etc).
- Study of kiln material and reconstruction of kiln function.
- Data handling.
- Developments on dating.

Όσοι ενδιαφέρονται να παρουσιάσουν εργασίες σε κάποια από τις παραπάνω ενότητες θα πρέπει να απευθύνονται, μέχρι 31 Μαΐου 1999, μια περιληψία σε έκταση μιας σελίδας (200-300 λέξεις), καθώς και Διεκτά 3.5 (Microsoft Word) με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο. Πληροφορίες: Τηλέφωνο: (1) 6503 392, fax: (1) 6519 430, E-mail: emac@cyclades.nrcps.ariadne.t.gr

Διεθνές Συνέδριο: Η Ζωοαρχαιολογία στην Ελλάδα

Το Υπουργείο Πολιτισμού, η Εφορεία Παλαιοανθρωπολογίας-Σπηλαιολογίας και η Βρετανική Σχολή Αθηνών θα είναι συνδιοργανωτές του πρώτου, αυτού του είδους στην Ελλάδα, συνεδρίου, που σχετίζεται κυρίως με τη μελέτη των καταλοίπων από αρχαιολογικές θέσεις, και θα γίνει από 9-11 Σεπτεμβρίου 1999 στο αμφιθέατρο του Υπουργείου Πολιτισμού (Αθήνα). Την οργανωτική Επιτροπή αποτελούν οι Ι. Τζεδάκης (ΥΠ.ΠΟ.), Δ. Blackman (Βρετ. Σχολή), Β. Βασιλοπούλου (Εφορεία Παλ.Υπ.Σπηλ.Υπ.), Ι. Whitebread (Βρετ. Σχολή), Ν. Παπαδοπούλου (ΥΠ.ΠΟ.) και Μ. Σίρου (ΥΠ.ΠΟ.). Σκοπός του συνεδρίου είναι, σύμφωνα με την εγκύκλιο που κυκλοφόρησε, να αναδείξει την αξία των ζωοαρχαιολογικών μελετών στα πλαίσια της θεωρίας και της πρακτικής της ελληνικής Αρχαιολογίας. Οι θεματικές ενότητες θα είναι:

- Βιογεωγραφικά στοιχεία και ελληνικό τοπίο.
- Τα ζώα ως πηγές οικονομικού και συμβολικού χαρακτήρα και
- Μεθοδολογικές προσεγγίσεις και προοπτικές.

Η αναγκαιότητα της διοργάνωσης ενός τέτοιου συνεδρίου στη χώρα μας ανταποκρίνεται ανεμφαρίτητα στη σημαντική ενίσχυση των σχετικών μελετών που έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα και στο ενδιαφέρον των ανασκαφών για διεπιστημονικές έρευνες των ποικίλων ευρημάτων που εντοπίζονται στις αρχαιολογικές ανασκαφές. Γνωστόι Έλληνες και ξένοι ερευνητές συμμετέχουν, επιπλέον, και

στην επιστημονική επιτροπή του συνεδρίου, η οποία και θα επιμεληθεί την έκδοση των εργασιών που θα υποβληθούν από τη Βρετανική Σχολή Αθηνών.

Μέχρι τις 30.10.98 πρέπει να υποβληθούν οι περιλήψεις των εργασιών, ενώ οι πλήρεις εργασίες πρέπει να κατατεθούν με την έναρξη του συνεδρίου. Στην εγκύκλιο δίνονται λεπτομερείς οδηγίες σύνταξης των περιλήψεων, οι οποίες πρέπει να υποβληθούν, ωστόσο, και σε ηλεκτρονική μορφή (διακεία ή e-mail). Τα έργα συμμετοχής τελος καθορίστηκαν σε 10.000 για πλήρη συμμετοχή και σε 5.000 για φοιτητές.

Πληροφορίες: ZOG 99, Εφορεία Παλαιονθρωπολογίας-Στηθαιολογίας, Αρδηττού 34B, Αθήνα 116 36. Τηλ. (1) 7261 411, 9225 709, Fax: (01) 922 0322, E-mail: Zog99@culture.gr

Επανάρθωση "ημιαρθμένων"

Σπάνια επισκεπτάται τα αρχαιολογικά νέα ο "δαίμων των τυπογραφιών" (παράδοσιακά ή ηλεκτρονικά, είναι το ίδιο). Στο παρασέμιο τεύχος όμως κάτοφερε διπλό χτύπημα, και μάλιστα στα γεωφυσικά, λέει και οι γεωφυσικές έρευνες ταραξύνει τις θρόνους μονές του! Στο τεύχος 67, λοιπόν, τα Αρχαιολογικά νέα είναι αρχαιολογικά και η ηλεκτρονική διεύθυνση του φυλλαδίου γράφτηκε λάθος. Την επαφαιρέσαμε λοιπόν στη σωστή της γραφή: asaris@ret, forthnet.gr, ζητώντας ταυτόχρονα συγγνωμή τόσο από τους αναγνώστες όσο και από τους συντελεστές της έκδοσης των Αρχαιολογικών νέων.

Με την ευκαιρία θυμίζουμε ότι η ύλη της στήλης αυτής συγκεντρώνεται με τη μέριμνα της Ελληνικής Αρχαιολογικής Εταιρείας και ότι από τις στήλες αυτές εδού προβάλλονται αρχαιολογικές δραστηριότητες των μελών και των φίλων της Εταιρείας, σχετικά με έρευνες τους επί χώρας και στο εξωτερικό. Ακόμη, παρουσιάζεται κι ένα απόσπασμα σχετικών πληροφοριών για την Αρχαιολογία, που κυκλοφορούν σ' όλο τον κόσμο, οι οποίες θα μπορούσαν να ενημερώσουν τους ενδιαφερόμενους για αρχαιολογικά θέματα αναγνώστες του περιοδικού. Όσοι, λοιπόν, είναι γνώστες ή και δημιουργοί αρχαιολογικών νέων είναι καλοδεχόμενοι συντελεστές της στήλης. Γι' αυτό σε επικινούνουν στο τηλέφωνο (01) 65033 92 ή σε στέλνουν τις σχετικές πληροφορίες στο e-mail: bassiakos@ims.anidne-t.gr για να προβάλλονται οι δημοσιεύσεις και δραστηριότητες τους.

"Δομικός Λίθος": Διεπιστημονική Ημερίδα στην Κύπρο

Η εξόρυξη, καταγραφή, χρήση, διαχρονική αλληλεπίδραση με το περιβάλλον και συντήρηση του δομικού λίθου ήταν τα αντικείμενα που εξετάστηκαν σε μια επιστημονική συνάντηση με τον παραπάνω τίτλο που έγινε στη Λευκωσία στις 19 Ιουλίου 1998, οργανωμένη από το Τμήμα Γεωλογικής Επισκόπησης, το ΙΓΜΕ, τη ΓΓΕΤ, το ΥΠ.Π.Ο., την Ερευνητική Μονάδα Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κύπρου και το Τμήμα Αρχαιολογίας Κύπρου.

Στην ημερίδα παρουσιάστηκαν εννέα επιστημονικές επηγήσεις ή ανακοινώσεις από Κύπριους και Έλληνες επιστήμονες. Στη συζήτηση που ακολούθησε επιβεβαιώθηκε ότι ο προσδιορισμός του είδους των δομικών υλικών που έχουν χρησιμοποιηθεί για την κατασκευή μνημείων, των αιτίων της φθοράς τους, ο καθορισμός της προέλευσής τους (αρχαία-νεώτερη λατομεία), καθώς και των φυσικοχημικών ιδιοτήτων τους αποτελούν το πρώτο και βασικό βήμα για τα υλικά και τις τεχνικές που θα χρησιμοποιηθούν για τη σωστή συντήρηση και την αποκατάστασή τους. Διαπιστώθηκε ακόμη η ανάγκη διεπιστημονικής προσέγγισης θεμάτων σχετικών προς τους δομικούς λίθους και ότι η μέγιστη χρήση και συντήρησή τους πρέπει να γίνεται με τρόπο ενιαίο, είτε πρόκειται για αρχαία κτίσματα είτε για σύγχρονες κατασκευές με ίδιες φυσικές υλικά. Η ημερίδα έγινε υπό την αιγίδα του Κύπριου Υπουργού Συγκοινωνιών και Έργων κ. Α. Ιεροδικιάνου.

Βιβλία

- "Age Determination of Young Rocks and Artifacts: Physical and Chemical Clocks in Quaternary Geology and Archaeology (Natural Science in Archaeology)", Springer Verlag, By G. A. Wagner, 1998, Hardcover, τιμή \$ 89.95.
- "Chronometric Dating in Archaeology (Advances in Archaeology and Museum Science, V. 2)", 1997, R. E. Taylor and M. J. Aitken (Eds), Hardcover, τιμή \$ 95.00.

Δημοσιεύσεις και ενημερωτικά άρθρα

- G. Tsokas, A. Sarris, P. Tsourolis, C. Papazachos and A. Giannopoulos: "A large scale magnetic survey in Makrygialos (Pieria), Greece" pp. *Archaeological Prospection*, Vol. 4, pp. 123-137, 1997.
- V. Kilikoglou, G. Vekinis, Y. Maniatis and P. M. Day: "Mechanical Performance of quartz-tempered ceramics: Part I. Strength and toughness", *Archaeometry*, vol. 40/2, pp. 261-279, 1998.
- G. Vekinis and V. Kilikoglou: "Mechanical Performance of quartz-tempered ceramics: Part II. Hertzian strength wear resistance and applications to ancient ceramics", *Archeometry*, Vol 40/2, pp. 281-292, 1998.
- E. Bonifay, M. - F. Bonifay, Y. Bassiakos, Y. Quinif, A. Louchart, C. Mourer, E. Pereira et M. Salotti: "Un site paléontologique et archéologique du Würm Ancien en Corse: La grotte de la Coscia (Rogliano) Macinaggio, Haute-Corse, France", *Paleo* (in press), 1998.
- K. Κοντογιάννης: "Οι Λίθοι στα κείμενα των Ελλήνων αλχημιστών", *Ορυκτός Πλάουτος*, 106, σσ. 39-52, 1998.
- M. K. Toumazou, P. N. Kardoulias, R. W. Yerkes and A. Sarris: "Interdisciplinary research in Central Cyprus: The 1995 Season of the Athenian Archaeological Project", *Old World Archaeology Newsletter*, Vol. XX, No 1, pp. 1-8, 1996.
- G. Tsokas, N. Kardoulias, and A. Sarris: "The Ohio State University excavations at Isthmia: The 1997 season", *Old World Archaeology Newsletter*, 1998.
- A. Sarris, "Remote sensing and Archaeology: Conference reports and other symposia", *SAS Bulletin*, Vol. 20, No 3/4, July-Dec. 1997.

Ανακοινώσεις

- A. Sarris, "Geophysical issues in archaeological research: Paradigms, uncertainties and inferences", *Int. Symp. on Remote Sensing in Archaeology from Spacecraft, Aircraft, on Land and in the Deep Sea*, Boston University, Boston, USA, 16-19 Apr., 1998.
- A. Sarris, A. Vafsiadis, St. Meritakis, M. Guy and Th. Kalpakias: "Remote sensing techniques and computer applications for monuments and site assessment of Iтанos (E. Crete)", *Computer applications in Archaeology Conference (CAA 98)*, Barcelona, 1998.
- A. Sarris, L. Maragou, A. G. Giokourou, Ch. Karathanassis, M. Stefouli, Th. Mavroidis and E. Karimali: "Creating a Computerized archaeological map through the use of geographic information systems", *Computer Applications in Archaeology Conference (CAA 98)*, Barcelona 1998.
- X. Μιχαήλ, N. Ζαχαριάς, Δ. Δημητριάδη, Ε. Βαρδολά-Θεοδωρο και Ι. Μπασιδάκης: "Ζυνδουσαμένες απόλυτες χρονολογίες TL και ESR αποδιδόμενων κελυφών μαλακίων". 14ο Πανελλήνιο Συνέδριο Φυσικής Έρευνας Κατόστασης, Ιωάννινα 15-18 Σεπτεμβρίου 1998.
- P. Day: "Pots, petrography and exchange: A comparative analysis of certain ceramics from the shipwreck at Point Iria: The Point Iria Wreck, Int. Conference, Σπίτες 19-20 Σεπτ. 1998.